

Abstract. *The article deals with the problem of the basic principles of future school psychologists' professional training. The author describes meanings of the phenomena 'methodology', 'psychological methodology', 'psychologist', 'school psychologist', 'school counselor', 'pedagogical psychologist'. The essence of the activity approach of future specialists - school psychologists' training process is described in this article. The notion 'activity' is specified, the structure of professional activity is characterized by the author.*

The specificity of psychologist's activity, necessity of the activity approach of the professional training of future school psychologists, functions of the professional activity of school psychologist are presented in this work.

Key words: activity, activity approach, school psychologists, principles, functions, methodology.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ Й МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ АВТЕНТИЧНОГО МУЗИЧНО- ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ

УДК: 371.3+370.113+372.65+780.7+411.4

Гремалюк Т.

В статті актуалізуються питання іноземної підготовки студентів у вищих навчальних закладах відповідно до вимог сучасності, розглянуто сучасні підходи до вивчення іноземної мови, висвітлено ефективні інноваційні форми й методи роботи із застосуванням автентичного музично-пісенного матеріала.

В статье актуализируются вопросы иноязычной подготовки студентов в высших учебных заведениях соответственно требованиям современности, рассмотрены современные подходы к изучению иностранного языка, отражены эффективные инновационные формы и методы работы с применением аутентичного музыкально-песенного материала.

The questions of foreign training in higher educational institutions according to the requirements of modernity are actualized in the article, modern approaches to foreign language studying are observed, the effective innovative forms and methods of work with the use of authentic music and song material are highlighted.

Вихід України у європейський та світовий простір, сучасний рівень міжнародних зв'язків у різних сферах життєдіяльності, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії потребують певних трансформацій і у сфері освіти як важливого державного інституту.

Вагоме місце в системі вищої освіти належить мистецькій освіті як спеціфічній освітній галузі, яка одночасно є системою цілеспрямованого формування національної культури, творчої особистості і результатом соціокультурної діяльності суспільства.

Суспільно-економічні зміни, формування ринкових відносин спонукають розглядати мистецтво і його призначення у новому сенсі, відповідно до сучасних реалій. Новий погляд на призначення мистецтва сформульовано на основі аналізу його сутності і специфіки (культурологія) і криється він у визнанні мистецтва як певної сфери послуг, в якій роль нематеріальних інтелектуальних цінностей надзвичайно велика. В силу природи цінність мистецького продукту є унікальною і залежить від способів його презентації споживачеві і професіоналізму фахівця. Наявність мистецьких продуктів свідчить про існування мистецького бізнесу, розуміння сутності якого можливе лише в контексті знань глобальних тенденцій бізнесу, мистецького середовища, інфраструктури, базових властивостей мистецьких послуг, умов розповсюдження і просування мистецьких продуктів. Стратегічним ресурсом стає інформаційна компетентність [4].

Означені тенденції сучасності свідчать про необхідність для фахівця мистецьких спеціальностей доступу до світових інформаційних ресурсів, інтегрованої фахової інформації, можливість ознайомлення із сучасними новітніми педагогічними технологіями. Знання іноземних мов стає нагальною потребою в мистецькій професії.

Перед вищими навчальними закладами постає завдання підготовки висококваліфікованих фахівців із знанням іноземної мови, професіоналів, здатних абсорбувати все нове і прогресивне, готових до генерації і запровадження свіжих оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в Європі і світі [8].

Сьогодні, як ніколи раніше, статус іноземної мови має тенденцію до постійного зростання. Серед світової спільноти вона все ширше набуває ролі засобу міжкультурного спілкування. Усе це зумовлює визначення основних стратегічних напрямків удосконалення змісту, методів, прийомів і засобів навчання іноземної мови.

Основним завданням навчання німецької мови в Музичній академії м.Одеси є підвищення якості навчального процесу, що вимагає від професорсько-викладацького складу пошуку нових ефективних підходів, форм, методів та прийомів навчання. Основною метою позначеного наукового напрямку є опрацювання теоретичних основ, експериментальне дослідження, вивчення педагогічного досвіду і створення практичних психолого-педагогічних умов підготовки студентів-музикантів.

Інноваційність сучасних методичних пошуків в галузі мовознавства полягає у прагненні до оптимального поєднання, диференціації та інтеграції. Вивчення німецької мови у музичному вузі має свої особливості, які пов'язані із специфікою професії музиканта (участь у фестивалях, конкурсах, творчі зв'язки з музичними вузами Німеччини, концертна діяльність в німецькомовних країнах), із специфікою їх професійних здібностей (музичний слух, інтуїтування, почуття ритму та ін.).

Метою статті є висвітлення ефективних форм і методів навчання німецькій мові із застосуванням автентичного музично-пісенного матеріалу.

Протягом століть чимало мислителів намагалися винайти й запровадити різні навчально-виховні системи, які б якнайкраще задовольняли природні та культурні потреби людини. Сьогодні розробляються освітні моделі, які ґрун-

туються на гуманістичних засадах, тобто є особистісно зорієнтованими, і відображають особливості сучасного соціокультурного простору.

Однією з найперспективніших інновацій є інтеграція, яка здатна вирішити чисельні проблеми освітянської системи. Інтегративне навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності викладачів та студентів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Термін «інтеграція» походить від латинського «integratio», що к перекладі означає відновлення, відбудова, наповнення. Ядром поняття «інтеграція» є впорядкування неоднорідних складових у певну цілісність, систему, що має потенціал розвитку і тісно взаємодіє з такими категоріями, як система, цілісність, синтез, комплексність [6].

Значно актуалізувалися інтегративні тенденції в дидактиці, в теорії педагогіки. Дослідники вивчають феномен освітньої інтеграції на матеріалі різних дисциплін (Н.Бібік, В. Гузєєв, М. Іванчук, В.Льченко та ін.), іноземних мов (Р. Мартинова), цікавої лінгвістики (С. Приталюк), зокрема предметів художньо-естетичного циклу (Л.Савенкова, Н. Терентьєва, О. Щолокова, Б. Юсов та ін.). Усі вони підкреслюють, що в умовах інтегрованого навчання взаємопроникнення й систематизація знань студентів відбуваються більш ефективно.

У мовознавстві інтегративний підхід передбачає поєднання структуралістських та прагматико-соціокультурних напрямів. Основним принципом навчання в рамках інтегративного підходу є принцип усвідомленого навчання, що базується на визнанні провідної ролі мислення в процесі опанування іноземною мовою, адекватне розуміння учнями мовних одиниць і формування здатності робити вибір у процесі спілкування.

Ознаками інтегративного підходу є діяльнісний характер навчання з орієнтацією на опанування різних видів мовленнєвої діяльності та форм мовленнєвого спілкування, принципи свідомого навчання, спрямованого на комунікацію, врахування індивідуальних особливостей та інтересів студентів як активних суб'єктів навчальної діяльності. Цей підхід передбачає органічне поєднання в процесі навчання рис граматико-перекладного підходу, орієнтованого на граматичну правильність і лексичну точність висловлювань, і комунікативного, що полягає у комбінації комунікативної дидактики та соціокультурної орієнтації навчання, спрямованість яких — у соціокультурній адекватності змісту комунікації. Результатом навчання є формування єдності лінгвістичної, мовленнєвої, соціокультурної та дискурсивної компетенцій [7].

Синергетика (з грец. — «співдружність, колективна поведінка») як новий міждисциплінарний напрям науки успішно використовується для моделювання багатьох процесів соціального життя і, зокрема, у розробці стандартів вищої освіти. Методологічні установки синергетики кардинально змінюють уявлення про пізнавальний процес у межах вищого навчального закладу, трактуючи його як організм, здатний до самокоригування і пошуку нових альтернативних шляхів розвитку [6].

Синергетичний підхід розширює уявлення про педагогічну реальність і дає змогу створити нові прикладні методології дослідження та організації різних

аспектів педагогічного процесу. Ідеї синергетичного підходу розглянуто в працях Н.М. Таланчука, М.І. Рожкова, А.Л. Уманського та ін.

Оптимізація процесу викладання німецької мови має реалізуватися через використання синергетичного підходу шляхом формулювання певних психолого-педагогічних умов як сукупності певних методів, форм, особливостей навчально-виховного впливу на студентів з боку педагогічного середовища з метою досягнення визначеного результату.

До психолого-педагогічних умов синергетичного підходу належать: побудова системи керівництва інтенсивним навчанням німецької мови, використання принципів інтеграції, впровадження міждисциплінарних зв'язків, використання ресурсів профілюючих навчальних предметів, формування внутрішньої мотивації студентів, створення умов для занурення студентів у мовне середовище (таке середовище може бути створено штучним чином), моделювання предметного і соціального змісту професійної діяльності, створення стимульованого навчального середовища.

В останній час все більшого розповсюдження набуває орієнтація на особистісно-діяльнісний та комунікативний підходи у навчанні іноземній мові, які стимулюють інтелектуальний та моральний розвиток особистості студента, активізують його потенціальні здібності, формують критичне мислення.

Основним принципом комунікативно-орієнтованого навчання є мовна діяльність. Люди повинні навчитись вирішувати реальні завдання спільної діяльності за допомогою іноземної мови. Цей підхід є реалізацією такого способу навчання, при якому здійснюється систематизоване, співвідносне та упорядковане навчання німецькій мові як засобу спілкування в умовах модельованої мовної діяльності на заняттях [9].

У площині комунікативного підходу особливої актуальності набувають проблеми формування лінгвокраїнознавчої компетенції. На думку вчених (Г.Онкович, В.Дороз О.Палка, С.Пілішек, Г.Савицька), через відсутність знань соціокультурного фону тієї країни, мова якої вивчається, неможливо сформувати комунікативну компетенцію мовця, необхідну йому для міжкультурної комунікації. Однією з успішних спроб наближення навчального процесу до реального життя є так зване «культуроспрямоване оволодіння іноземними мовами» (Л. Смякова), яке впроваджується шляхом використання автентичного матеріалу [2].

Розвиток комунікативних здібностей передбачає освоєння нових методів навчання, спрямованих на розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності, формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенції, що, в свою чергу, вимагає створення принципово нових навчальних матеріалів, за допомогою яких можна ефективно спілкуватися іноземною мовою.

В результаті теоретичного аналізу інтегративного, синергетичного та комунікативного підходів до навчання іноземної мови нами було розроблено і випробувано на практиці інноваційні форми й методи роботи, стрижнем яких стали провідні ідеї цих підходів: застосування міждисциплінарних зв'язків, систематизація та комплексність знань, адекватне розуміння мовних одиниць, опанування різних видів мовленнєвої діяльності (усної та письмової), форм мовленнєвого спілкування, створення психолого-педагогічних умов, а також використано наявність професійно необхідних знань (з теорії музики, музич-

ної літератури, аналізу музичних форм та ін.) та здібностей студентів-музикантів таких, як музичний слух, відчуття ритму, інтонування.

Основним напрямком інновацій було застосування музичного та пісенного (автентичного) матеріалу в процесі навчання німецькій мові у різних проявах – слухання (аудіювання тексту), спів (відпрацювання мовних фонем, варіантів вимови, артикуляції, інтонації, запам'ятовування визначених мовних одиниць), фоновий супровід (використання програмних інструментальних та оркестрових творів німецьких композиторів відповідно до тематики уроку з німецької мови).

Підставою для застосування музичного та пісенного (автентичного) матеріалу стали спільні характеристики музики й мовлення, а також те, що музика – це один із найбільш впливових і ефективних засобів в процесі роботи із студентами-музикантами, оскільки вона є стрижнем майбутньої професії. За допомогою музики можливо більш ефективно з меншою напругою вирішувати мовні і мовленнєві завдання.

Музика існує в особливій системі координат, найважливішими вимірюваннями якої є звуковий простір і час. Носієм смислу й найменшою структурною одиницею музичної мови є інтонація. Б.М. Асаф'єв зауважує, що інтонація - це «вид спілкування й передачі почуттів і музичних закономірностей людської мови й говору» [1:59]. Проблеми знакової функції музики, теоретичного вивчення музики як мовленнєвої діяльності людини розглянуто й критично осмислено в наукових роботах С.В. Шипа. В своїх дослідженнях вчений розглядає музику як мовленнєву діяльність, підпорядковану мовним законамирностям [10]. Спільні ознаки музичної і вербальної мови (відображення у звукових структурах, послідовне розгортання у часі, фіксація за допомогою складної знакової системи, засіб комунікації та ін.) розглянуто у підручнику «Основи музичної мови» А.І.Горемичкіна [5]. Про наявність істотних зв'язків та прямих аналогій між музикою як мовою специфічних виразних звуків і звичайною вербальною мовою багато писали не тільки вчені музикознавці, а й психолінгвістики (А.А. Леонтьєв та ін.), фахівці з теорії інформації (М.М.Жолковський та ін.).

Впровадження автентичного пісенного матеріалу є дуже важливим, оскільки це допомагає розв'язати такі завдання, як комплексне засвоєння студентами професійних знань, а також знань лінгвокраїнознавчого, культурно-естетичного характеру і формування на цій основі комунікативної компетенції, необхідної для повноцінного міжкультурного спілкування.

Застосування автентичного пісенного матеріалу є інноваційною формою роботи у навчанні німецькій мові, яка стимулює мотивацію студентів до вивчення німецької мови, сприяє засвоєнню навчального матеріалу завдяки позитивному емоційному впливу, дії механізмів мимовільного запам'ятовування.

Пісенний матеріал служив засобом відпрацювання вимовних (артикуляційних, акцентологічних, орфоепічних, інтонаційних) і аудитивних навичок, розширення лексичного й фразеологічного запасу, засвоєння стилістичних норм і синтаксичних структур німецької мови, її усної й писемної форм, а також розвитку продуктивних умінь і навичок. Пісня використовувалася як основа для розгортання діалогічного й монологічного, підготовленого й не-підготовленого мовлення, усної й писемної форм [2].

Практична робота з автентичним музичним матеріалом проводилася на тлі налагоджених міждисциплінарних зв'язків з викладачами профільюючих спеціальних дисциплін. Співробітництво було спрямоване на узгодження тематики, змісту навчального матеріалу та термінів. Відповідно на уроках німецької мови добирався навчальний матеріал співзвучний з тематикою спеціальних дисциплін (теорія музики, музична література, аналіз музичних форм, клас сольного і хорового співу та ін.). Особлива увага надавалася творчості таких композиторів, як Ф.Шуберт, Й. Брамс, Р. Шуман, оскільки пісенний жанр займає значне місце в їхній творчості. Пісні цих авторів відбиралися лише на тексти німецьких авторів Й. Гете, Г. Гейне, В. Мюллера або народні.

В роботі з автентичним пісенним матеріалом було застосовано ряд інноваційних методів активного навчання — це метод співробітництва, самостійно-пошукового, методи творчої роботи та ін.

Підготовча робота над піснею була спрямована на пошук цікавої інформації на німецькій мові про життя композитора, цікавих художніх фактів щодо його творчості, історичних умов створення певного музичного твору, характеристики епохи. Самостійний пошук інформації допомагає формувати аналітичні уміння, логічно будувати думку на німецькій мові, відпрацьовувати застосування вже добре відомих мовних одиниць та добирати нові, які більш влучно відбивають зміст інформації. Самостійно-пошукова робота, що пов'язана з обробкою професійно значущої інформації, сприяє розширенню лексики (загальної та професійної), автентичні першоджерела сприяють удосконаленню професійних знань. У такому разі німецька мова служить розширенню спектру професійних знань, які є домінуючими і виступають як супутні, що відповідає інтегративному підходу у навчанні.

Прослуховування пісні в аудіо-запису було спрямоване на усвідомлення змісту пісні, його образності, мовностилістичних засобів. Семантизація слів проводилася після слухання пісні, з тим щоб не втратити той емоційний настрій, на який були налаштовані студенти, а також створити умови для розвитку «чуття мови», вмінь передбачати лексичне значення слів на основі вже відомого контексту.

Однією з цікавих ігрових форм роботи з текстом пісні, організованої на основі методу порівняння було використання «Академічної полеміки». Студенти перекладали слова пісні самостійно, а потім порівнювали з кількома перекладами різних авторів. Наприклад, таким чином велася робота над баладою Ф. Шуберта на слова Й. Гете «Лісовий цар». Студенти мали можливість ознайомитися з перекладом цієї балади російською мовою В.А. Жуковського та на українську П. Куліша, Б. Грінченка, М. Рильського. За умовами гри студенти розподілялися на групи і отримували картки з аргументами викладача на користь того чи іншого автора перекладу і повинні були виписати максимум аргументів «за» або «проти» висунутого твердження. Через 5-7 хвилин відбувається ротація учасників груп з однаковим завданням для того, аби вони з новими партнерами обговорили свою аргументацію, доповнили її сильнішими судженнями, або відкинули слабкі. Ще через 5 хвилин розпочинали дебати з обговорення вищезгаданого твердження. Кожна група розпочинає свій виступ з твердження, викладач висуває власні аргументи на підтримку (чи заперечення) цього твердження та завершує виступ висновком про свою позицію в дебатах.

Головною метою організації навчальної роботи, таким чином, було застосування мовлення у різних формах (усної та письмової), студентам штучно створювалися умови німецькомовного середовища. На початковому етапі висловлювання могли бути граматично неправильними. Важливим було створення умов, наближених до природних, набуття іншомовної компетенції методом спроб і помилок, порозуміння і непорозуміння, що відповідає змісту комунікативного підходу у вивченні іноземної мови.

Студент використовує іншомовний текст для повторення, узагальнення, перекладу, тощо. Важливим компонентом є правильна вимова. Багаторазове повторення тексту веде до запам'ятовування. Одночасно студент поступово розвиває здатність конструювати власне мовлення, яке має базуватися на інформації текстів. Багаторазове повторення тексту є процесом нецікавим, а повторення пісні є природним явищем. Також багаторазове повторення пісні вважається процесом природним, з погляду на естетичні та емоційні цінності, які викликає музичний твір [3]. Таким чином, на заняттях практикувалися різні форми (сольна та хорова) виконання пісень на німецькій мові, в процесі чого вирішувалися мовні і мовленнєві завдання. У виконанні завдань, пов'язаних з фонацією, артикуляцією та інтонацією, ми спиралися на музичні здібності студентів.

У процесі навчання, крім автентичного пісенного матеріалу, застосовувалися інструментальні і оркестрові твори німецьких композиторів, які звучали під час навчання як фон і виконували або релаксаційну функцію, або навпаки, підсилюючи, емоційну. Музика підбиралася за допомогою педагогів з теоретичних дисциплін відповідно до тематики уроку.

Таким чином, можна зробити висновки, що використання інноваційних форм і методів викладання німецької мови, які були розроблені на основі інтеграційного, синергетичного та комунікативного підходів із застосуванням автентичного музично-пісенного матеріалу сприяють удосконаленню і розширенню спектру професійних знань, розвитку необхідних в роботі з іншомовним текстом умінь і навичок, а також вирішенню комплексу мовних і мовленнєвих завдань.

Список літератури

1. Асафьев Б.В. Избранные труды / Б.В. Асафьев. — М. : Изд-во академии наук СССР, 1952. — Т.1. — С. 20.

2. Бадер В.І. Українська пісня як засіб формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів [Електронний ресурс] // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». — 2008. — Вип. 2. — Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n2_2008_st_9/.

3. Белявська О.О. Концепції використання музики в навчанні іноземних мов / О.О. Белявська // Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка Т.ХІІ, ч. І, — К., 2010. — С. 17-24.

4. Власова Г.В. Інформаційна парадигма мистецької освіти. / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції ІХ Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва. 2-3 червня 2011 року Т І, Київ.

5. Горемичкін А.І. Основи музичної мови. Підручник дослідження з викладання теоретичних дисциплін в системі музично-педагогічної освіти. /А.І. Горемичкін. – Мелітополь, 2005. – С. 5.
6. Кайдановська О.О. Інноваційні тенденції розвитку вищої мистецької освіти України / О.О. Кайдановська // Педагогічні науки: зб. наук. праць / Сум. держ. ун-т ім. А.С.Макаренка. - Суми. – 2008. - С. 101-109.
7. Кецик У.В. Інтегративний підхід до навчання іноземних мов: тези для конференції «Освіта і наука без кордонів» (10-15 грудня Польща) Філологічні науки. [Електронний ресурс] http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Philologia/76752.doc.htm
8. Крючков Г. Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти. // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. - №1. с. 4-8.
9. Паньків О.Є. Деякі особливості комунікативного підходу у навчанні німецької мови. [Електронний ресурс] Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Соціум-Наука-Культура, <http://intkonf.org/rankiv-oe-deyaki-osoblivosti-komunikativnogo-pidhodu-u-navchanni-angliyskiy-movi/>
10. Шип С.В. Знакова функція та мовна організація музичного мовлення. Рукопис. Дис... док. мистецтвознавчих наук: 17.00.03/ С. В. Шип. – К., 2002. - 409 с.

INNOVATIVE FORMS AND METHODS OF TEACHING GERMAN LANGUAGE USING AUTHENTIC MUSICAL AND SONG MATERIAL

Gremalyuk T.

Abstract. *The issue of foreign language training of students in higher educational institutes, including student-musicians have relevance today. The Ukraine's access to the European and global space, the distribution and acceleration of globalization process, covering all aspects of life and new political, social, economic and cultural realities contributes to this. The important position in the system of higher education belongs to the artistic education as a specific educational branch which is a system of direct formation of national culture, creative personality and a result of sociocultural activity of a society.*

The author regards mentioned tendencies of contemporaneity as a necessity for an art profession specialist to access world's informational sources and integrated professional information, possibility of learning about the newest pedagogical technologies. Now the knowledge of foreign languages becomes an immediate requirement. Studying of German language in a musical institute has its own peculiarities related with specifics of the profession of the musician: participation in festivals, competitions, art connections with German musical institutes as well as with the specifics of professional skills – ear for music, sense of rhythm, intoning. So, the aim of this article is quite actual – illustration of efficient forms and methods of studying of German language with the use of authentic musical and song material.